

پید و اندرزها در شاهنامه

به نوشتن:
صدرالافتحی

به بهان ۱۳۹۶

فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹-۴۴۱۶ق. Ferdowsi, Abolgasem

شاهنامه. برگزیده / پندها و اندرزها در شاهنامه / صدراله فتحی.

بهبهان: هوتران، ۱۳۹۶. ۳۶۲ ص.

ISBN:978-600-99981-0-4

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱- شعر فارسی - قرن ۴ق. الف. فتحی، صدراله، ۱۳۴۶.

PIR ۴۴۹۱ / ف۲ ۱۳۹۶

۸ فا ۱ / ۲۱

۵۰۸۴۲۸۸

صدراله فتحی

پندها و اندرزها در شاهنامه

ویراستار و صفحه‌آرا: محبت رماتی

طراح جلد: زینب مرادی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۹۸۱-۰-۴

۲۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات هوتران

بهبهان، خیابان شهید آصفی، نرسیده به چهارراه شهید منتظری، پلاک ۵۴۱

تلفن: ۰۶۱۵۲۷۲۲۹۳۶

hootran.publish@gmail.com

فهرست

پیشگفتار

۱	
۳	بخش یکم: «ایمان، عدالت، بندگی پروردگار»
۲۳	بخش دوم: ارزش و اهمیت علم و خرد، تفکر و اندیشه
۴۳	بخش سوم: بی‌وفایی دنیا و نگوشت‌دوستی به آن
۸۵	بخش چهارم: قضا و قدر، تقدیر و سرنوشت، شانس و اقبال
۱۰۷	بخش پنجم: تحسین نیکی و نکوهش بد
۱۱۹	بخش ششم: اندرزهایی در باب پیری
۱۲۹	بخش هفتم: اهمیت و ارزش سخن
۱۳۷	بخش هشتم: تحسین بی‌آزاری و نکوهش ظلم و ستم
۱۴۵	بخش نهم: تحسین راستگویی و نکوهش دروغ
۱۵۳	بخش دهم: نکوهش آز
۱۵۹	بخش یازدهم: هوشیاری در برابر دشمن
۱۶۷	بخش دوازدهم: اهمیت و ارزش شادی و خوشی
۱۷۳	بخش سیزدهم: وصف ایران هنگام حمله اعراب
۱۷۹	بخش چهاردهم: بخشش
۱۸۵	بخش پانزدهم: عدالت و دادگری
۱۹۱	بخش شانزدهم: نکوهش کاهلی و تحسین کار و کوشش
۱۹۷	بخش هفدهم: نکوهش خشم و کینه‌ورزی

۲۰۳	بخش هجدهم: نام و نشان
۲۰۹	بخش نوزدهم: ندانستن راز جهان
۲۱۵	بخش بیستم: ارزش زن
۲۱۹	بخش بیست و یکم: ارزش همنشینی با دوستان خوب و افراد نیک
۲۲۳	بخش بیست و دوم: ارزش فرزند نیک
۲۲۷	بخش بیست و سوم: نکوهش عجله و شتاب در کارها و نکوهش پیش‌دستی در رزم
۲۳۳	بخش بیست و چهارم: نادانی
۲۳۷	بخش بیست و پنجم: تحسین دین و دین‌داری و اهمیت دیندار بودن پادشاه
۲۴۳	بخش بیست و ششم: محاد و برادری
۲۴۷	بخش بیست و هفتم: اجتماع
۲۵۱	بخش بیست و هشتم: ارزش و اهمیت ثروت
۲۵۵	بخش بیست و نهم: نکوهش پیری و پیری و هوس
۲۵۹	بخش سی‌ام: نکوهش غرور و ستایش فروتنی
۲۶۳	بخش سی و یکم: اصل و نژاد و نسب
۲۶۷	بخش سی و دوم: اهمیت و ارزش تجربه
۲۷۱	بخش سی و سوم: رعایت اعتدال و میانه‌روی در کارها
۲۷۵	بخش سی و چهارم: برگشت نتیجه اعمال به خود
۲۷۹	بخش سی و پنجم: ناسپاسی
۲۸۳	بخش سی و ششم: ارزش پدر و مادر
۲۸۷	بخش سی و هفتم: تحسین ارزش هنر و ارجحیت هنر بر مال و ثروت
۲۹۱	بخش سی و هشتم: صبر
۲۹۵	بخش سی و نهم: میهن دوستی
۲۹۹	بخش چهلم: اهمیت و ارزش شاهنامه
۳۰۳	بخش چهل و یکم: آزمایش وفاداری مردم
۳۰۷	بخش چهل و دوم: نکوهش ناامیدی

۳۱۱	بخش چهل و سوم: جوانمردی
۳۱۵	بخش چهل و چهارم: نکوهش زفتی (خمیسی) و بنحیلی
۳۱۹	بخش چهل و پنجم: نکوهش سفله و سفلگی (پستی و فرومایگی)
۳۲۳	بخش چهل و ششم: اهمیت انجام بموقع کارها
۳۲۷	بخش چهل و هفتم: اهمیت تقسیم کار
۳۳۱	بخش چهل و هشتم: نکوهش عیب‌جویی
۳۳۵	بخش چهل و نهم: صف مازندران
۳۳۹	بخش پنجاهم: بیت‌های متفرقه
۳۴۷	منابع و مآخذ

پیشگفتار

حکیم ابوالقاسم فردوسی، بدون شک یکی از رابغ ادبیات ایران و جهان، و قطعاً یکی از بهترین حماسه‌سرایان جهان است. فردوسی را اثر گرانقدر خود "شاهنامه"، در اکثر زمینه‌های مورد نیاز بشری، مطالب حکیمانه‌ای را بیان کرده که آنها را در لابه‌لای داستان‌های خود، بشکل ماهرانه‌ای جای داده است.

با توجه به اینکه شاهنامه دارای حدود ۵۰ هزار بیت است و یافتن این ابیات پندآموز و حکیمانه کاری دشوار و زمان‌بر می‌باشد، تلاش شده تا همه‌ی این مطالب و ابیات از لابه‌لای حکایت‌ها و داستان‌ها، جمع‌آوری و در قالب موضوعات و بخش‌های مخفی گنجانده شود، تا بنا به نیاز، به راحتی بتوان به آنها دست یافت.

ضمن اینکه این اثر پاسخی است به کسانی که شاهنامه را فقط «گرز و شمشیر» می‌دانند، اما در واقع پندهای فردوسی بسیار تیزتر و برنده‌تر و اثر بخش‌تر از شمشیرهای پهلوانان است.

در اینجا ذکر چند نکته ضروریست:

(۱) بعضی از ابیات در قالب چندین موضوع می‌گنجد که در این متن تنها در قالب یک موضوع آورده شده است. اما علاقه‌مندان با توجه به نیاز می‌توانند آن را برای موضوعات دیگری هم مورد استفاده قرار دهند.

(۲) بعضی از ابیات تقریباً تکراری و گاه شبیه به هم به نظر می‌رسد. با توجه به اینکه این ابیات از لایه‌لای داستان‌های مختلفی جمع‌آوری شده و هر کدام به مناسبتی و برای علت آرزوی در آن داستان آمده است، جمع نمودن آنها در یک جا و در قالب یک موضوع به نظر تکراری می‌رسد.

(۳) ترتیب موضوعات به علت به اساس اهمیت موضوع، بلکه فقط براساس تعداد ابیات هر موضوع (از بیشترین تعداد تا کمترین تعداد ابیات) آورده شده است. (البته به جز بخش‌های ۱ و ۲ که بنا به اهمیت فراوان در شاهنامه کتاب آمده است).

(۴) با مطالعه و دقت بیشتر در ابیات، می‌توان موضوعات جدیدتری هم یافت یا حداقل بعضی از موضوعات فعلی را تغییر داد و نام دیگری بر آنها گذاشت.

(۵) با دقت بیشتر ممکن است بتوان بعضی از ابیات متفقه (که در بخش پایانی یعنی بخش ۵۰ آمده) در قالب بعضی از موضوعات فعلی گنجاند، یا حتی موضوعات جدیدتری ساخت.

(۶) با توجه به سواد کم و توانایی محدود بنده، حتماً کم و کاستی‌های فراوانی در این اثر وجود دارد که دوستان نباید آن را به پای فردوسی بنویسند. امید است دانشمندان بزرگوار و علاقه‌مندان شاهنامه با راهنمایی‌های خود مرا یاری نموده تا در چاپ بعدی، این ایرادات و اشکالات را به حداقل برسانم.

(۷) اثر حاضر براساس چاپ مسکو تهیه گردیده است، که ممکن است در مقایسه با تصحیح‌های دیگر از جمله تصحیح دکتر خالقی مطلق دارای ایراداتی باشد. سعی خواهم کرد در چاپ بعدی با بهره‌گیری از شاهنامه‌های دستنویس دیگر اشکالات را به حداقل برسانم.

۸) در پایان یادآور می‌شوم که: بسیار بهتر است که کل شاهنامه مطالعه شود و نه فقط تعدادی از ابیات بصورت گزینشی، چون ممکن است معانی مورد نیاز و منظور اصلی شاعر بخوبی درک و دریافت نشود و حتی بد برداشت گردد. چرا که حکیم فردوسی برای بیان منظور خود از قصه‌ها، داستان‌ها و حکایت‌های بسیار زیبایی استفاده نموده است و حتی قسمتی از شاهنامه گزارش تاریخ و سرگذشت سلسله‌های پادشاهی ایران بوده است، به همین سبب مطالعه‌ی کل شاهنامه ضروری به‌نظر می‌رسد، اما با توجه به اینکه ممکن است کسانی وقت کافی برای مطالعه‌ی کل شاهنامه را نداشته باشند و برای نیازهای روزمره به آوردن مثال‌ها و نمونه‌های محکمی برای سخنان خود نیاز داشته باشند، امکان استناد به این ابیات در کل شاهنامه بسیار سخت است، پس با توجه به موضوعی بودن این اثر، این سخنان گهربار بسیار ساده‌تر شده است.

بر خود لازم می‌دانم از همه‌ی کسانی که در جمع‌آوری این مجموعه یاری رسانم بوده‌اند: انجمن شاهنامه‌خوانی، آرسه‌ان بهبهان، دوستان پویشی و بویژه استاد حمداله رجایی‌بهبهانی و سرکار خانم معین زمان، سپاسگزاری نمایم.

بناهای آباد گردد خراب	ز بستان و از تابش آفتاب
پی افکنند از نظم، کاخی بلند	که از باد و باران نیابد گزند
برین نامه بر سالها بگذرد	همی خوانند آن کی که دارد خرد

صدرالله سخی

اول مرداد سال ۱۳۹۶ شمسی